

L'epíleg de les caixes

Vet aquí un gat, vet aquí un gos, aquest conte ja s'ha fos. La història, sovint centenària, de les caixes d'estalvi, ha trobat un final abrupte. Sense temps per pair el desenllaç, algunes han quedat diluïdes en grups de caixes convertides en bancs amb seu a Madrid i sota el jou del rescat, d'altres han estat engolides i la seva marca només es perpetuarà si algú conserva algun obsequi de marandatge, d'altres, com Unnim i CAM, segueixen arrelades al territori per voluntat dels nous propietaris, el BBVA i el Banc Sabadell respectivament. En un altre grup, caixes bancaritzades que esperen sentència, com Catalunya-Banc que, sense cap comprador prou interessat, pot acabar integrada en el desastre de Bankia. I La Caixa, l'única entitat de casa nostra que, tot i haver-se transformat per llei en banc, manté l'essència de caixa i preserva intacta l'obra social.

En el primer capítol de la història hi havia un totxo, un error de les entitats de desbordar el seu ADN i posar el nas en el negoci immobiliari, com si la funció d'una caixa d'estalvis fos construir finques i invertir en constructores. A partir d'aquí, el nus de la història és ben conegut: esclat de la bombolla immobiliària, milers de famílies atrapades en hipoteques astronòmiques i una crisi econòmica que va tancar els mercats de capital arreu. I després, la narració bíblica es tergiversa, perquè David no guanya Goliat. Les caixes petites només sobreviuran si s'alien entre elles i es

La història de les entitats d'estalvi arrelades a un territori es tanca amb la creació de fundacions especials per gestionar l'antiga obra social de les caixes, jurídicament deslligades del banc que les va absorbir. Amb nous patrons i aspiracions més modestes, intentaran fer sobreviure l'esperit fundacional de les seves antigues caixes. Captaran recursos privats, explotaran el seu patrimoni i esperaran que, de bona fe, l'amo de la seva antiga caixa hi contribueixi.

fan grans. El Banc d'Espanya i l'estat les empenyen a la unió. Però ni així. Finalment, David s'entrega a Goliat esperant clemència.

Un final alternatiu? En els propers dos anys, el sector financer seguirà cruixint, tancant oficines i reduint personal per exigència de la UE en els casos en què hi hagi hagut absorcions. Aquesta part del relat no es pot reescriure. Però hi ha un personatge de la història que encara no vol donar-se per mort: l'obra social, l'autèntica essència de les caixes d'estalvi que les arrelava al seu territori d'origen, gairebé sempre local o comarcal. Els nous propietaris de les caixes, els bancs, no tenen obligació de destinar part dels seus beneficis al retorn social. Per tant, l'obra social que pugui fer el BBVA o el Sabadell amb relació als territoris d'origen de Caixa Manlleu, Caixa Sabadell, Caixa Terrassa i CAM depèn només de la voluntat del banc propietari. Ja no hi ha cap lligam legal entre les fundacions d'aquestes caixes i el banc que s'ha quedat la seva activitat financera.

De fet, una modificació de la llei catalana de caixes d'estalvis, i també de la valenciana, obliga les caixes que ja no tenen negoci financer o una participació majoritària, a crear una fundació especial per a gestionar el patrimoni de l'obra social, que ha de destinar a la seva finalitat social o benèfica el producte dels fons, participacions i inversions que integrin el seu patrimoni. Una circumstància que no necessàriament és negativa. De fet, pot ser una porta oberta a refluor l'obra social sense dependre de la caritat bancària.

A Catalunya, CatalunyaCaixa ha estat la primera a transformar-se en fundació especial. Fundació Catalunya-La Pedrera compta amb un patronat inte-

El gos guardià dels bancs

Amb la liquidació del model de caixes d'estalvis s'enterra també l'obligatorietat de retornar a la societat una part dels beneficis obtinguts en forma d'obra social. En un banc, una S.A, la respon-

sabilitat social corporativa és voluntària. Tret de La Caixa, que manté intacta l'estructura de la seva obra social i el pressupost de 500 milions, alguns bancs que han absorbit caixes s'han compro-

mès a col·laborar amb les fundacions de les antigues caixes, que podran gestionar el patrimoni i els serveis abans vinculats a l'obra social de cada entitat. Però és un compromís en bona mesura interessat: absorbir una caixa i abandonar l'obra social comportaria una pèrdua més o menys notòria de clients. Ara bé, si l'aportació dels bancs a les noves

OBRA SOCIAL UNNIM, CAIXA

El BBVA, propietari d'Unnim Caixa, s'ha compromès a destinar pressupost a l'obra social que faran les tres antigues caixes al seu territori.

grat per 13 membres, entitats i persones físiques que destaquen en l'àmbit social, educatiu, de recerca, territori i alimentació, i presidit per Antoni Sansalvadó, president del Banc dels Aliments. Com expliquen fonts de la fundació, "ja no hi ha cap vincle amb l'entitat financera, CatalunyaBanc, i al patronat s'han situat persones i entitats que abans no hi eren, a l'obra social, per començar de nou. És un projecte del tot nou, i no tindria sentit conservar referències a l'entitat ni el mateix patronat".

La Generalitat supervisa. En les properes setmanes conclourà el procés de transformació en fundació especi-

al d'Unnim, Caixa Laietana i Caixa Penedès, aquesta darrera per voluntat pròpia, perquè, pel fet de formar ja part de Banca Mare Nostrum i mantenir l'activitat financera, no seria necessari el canvi. Com expliquen fonts del departament d'economia, "s'ha creat per a cada caixa una comissió gestora de caràcter temporal que condueix el procés de transformació, vetllant perquè s'ajusti a la normativa i als nous estatuts de la fundació. Està integrat per un representant de l'antiga caixa i per tres representants de la Generalitat, que, un cop finalitzada la feina, es dissoldrà".

La comissió gestora trasllada a l'administració la proposta de composició del patronat, que ha de verificar que

té un màxim de 20 membres, persones físiques o jurídiques públiques o privades i que, en tot cas, el sector públic no tingui una presència superior al 25% del patronat. Quin és el perfil de patró? "Entitats i persones rellevants en tasques culturals, científiques, benèfiques, cíviques, econòmiques o professionals en els àmbits en què es pretengui desenvolupar l'obra social", entre les quals s'inclouen "persones jurídiques o físiques, fundadores o de llarga tradició en el govern de la caixa d'estalvis, o entitats públiques de base local", així com mecenes i persones o entitats "de reconegut prestigi" arrelades al territori on operarà la fundació. És a dir, que antics directius de les caixes d'estalvi, i també els ajuntaments, poden tenir cabuda en la nova obra social.

Si la Generalitat dóna el vist-i-plau, el nou patronat triarà, ja sense intervenció de l'administració catalana, un president, que ha de ser membre d'aquest patronat "de reconegut prestigi", tant una persona física com un representant d'una entitat relacionada amb l'activitat de la fundació.

En el cas d'Unnim s'ha optat per potenciar l'arrelament al territori de les

fundacions especials és voluntària, com pot saber la societat civil que efectivament el banc en qüestió fa aquesta col·laboració i els diners es destinen a obra social i no a retribucions de patrons, si ara la Generalitat ja no té cap conveni amb les entitats i la llei no obliga a aquesta inversió social? Segons fonts coneixedores d'aquest sector, s'estudia

la creació d'un observatori independent, un *watchdog* –gos guardià– de bancs, que tingués capacitat per a verificar si el pressupost que un banc publicita com a obra social amb l'antiga caixa absorbida s'executa o no. Una funció de vigilància que no podrien acomplir institucions públiques, massa dependents del finançament que presten aquests bancs.

OBRA SOCIAL UNNIM CAIXA

Concert de Nadal 2012 a Manlleu, una activitat que prové de l'antiga Caixa Manlleu, i que amb la creació d'Unnim es va mantenir. A partir d'ara, una fundació especial paraigua es coordinarà amb el BBVA, i es crearan tres fundacions separades a Manlleu, Sabadell i Terrassa.

Les fundacions especials de les caixes cercaran mecenatge per mantenir l'activitat

entitats d'origen i crear una fundació paraigua i tres fundacions vinculades a Manlleu, Sabadell i Terrassa. La fundació paraigua serà l'encarregada d'establir acords amb el BBVA, ara propietari d'Unnim Caixa. El pressupost d'obra social d'Unnim Caixa per a aquest any, uns 5 milions d'euros, es distribuirà entre les tres fundacions locals, les quals sumaran el seu patrimoni i el seu capital que tenien abans de la creació d'Unnim.

Al País Valencià, tant la CAM com Bancaixa també han posat fi a la seva relació amb el món financer i estan a punt de finalitzar el procés de trans-

formació en fundacions especials, amb un funcionament molt similar al de Catalunya, tot i que no queda tan limitada la participació del sector públic en el patronat.

Sense vincle públic. Més enllà dels canvis d'estatus jurídic, el naixement de les fundacions especials per a vehicular l'obra social de les antigues caixes genera un interrogant important: com aconseguiran finançar-se quan s'hagin consumit els recursos propis? De moment, no hi ha cap caixa que gosi assegurar el futur de la seva activitat per molts anys, perquè, desvinculades dels beneficis econòmics que genera una entitat de crèdit, el seu esquema de supervivència financera passa sobretot pel mecenatge privat i per la capacitat de gestionar correctament els actius i el patrimoni de les fundacions per tal d'obtenir-ne un benefici que després pugui ser reinvertit.

D'altra banda, la desaparició de les caixes d'estalvi significa que l'ad-

ministració pública ja no tindrà, per llei, una crossa que l'ajudi a suplir mancances del sector públic en serveis socials i culturals que fins ara cobrien mitjançant convenis les obres socials de les caixes d'estalvi. Casals i llars d'avis, centres d'ocupació per a persones amb discapacitats, programes educatius i d'atenció social... Les caixes se n'havien fet un fart, de fer d'administració pública en aquests àmbits. Però ara res no unirà les dues parts. Cadascú, per separat, mirarà de desenvolupar les seves funcions dins la societat.

Pel que fa a les fundacions de caràcter especial, no hi ha dubte, com assegura un antic president de caixa d'estalvis, que "a partir d'ara serem entitats benèfiques amb projectes molt més modestos i dirigits a les necessitats més bàsiques de la societat. Les caixes i la seva raó de ser a la nostra societat han mort, i l'obra social ja no pot tornar a ser el mateix", sentència.

Gemma Aguilera